

УЗГОДЖЕННЯ ФУНКЦІЙ СУБ'ЄКТІВ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємства залежить від ефективного використання потенціалу внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки. Однак слід зазначити, що до теперішнього часу невирішена проблема ефективного використання в системі економічної безпеки всіх власних ресурсів суб'єктів господарської діяльності, у тому числі інтелектуального, техніко-технологічного та іншого потенціалу їх структурних підрозділів. Не розроблено ефективні механізми взаємодії та узгодження інтересів різних суб'єктів системи економічної безпеки. Це пов'язано з тим, що в існуючих системах економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності не визначені функції структурних підрозділів, а також керівників і фахівців у системі економічної безпеки. І як наслідок не розроблені механізми узгодження цих функцій, що об'єктивно призводить до зниження ефективності діяльності з комплексного забезпечення економічної безпеки.

Ключові слова: підприємство, система економічної безпеки, суб'єкти системи економічної безпеки, функції, глобалізація економіки, загроза, матриця, економічна безпека.

Постановка проблеми. У сучасній економіці відбуваються складні процеси, які обумовлені, по-перше, її глобалізацією, а по-друге, новими центрами економічної потужності, які активно формуються, серед яких Китай, Індія та низка інших держав.

Остання світова фінансово-економічна криза показала, що в умовах глобалізації економіки різних держав тісно взаємопов'язані і сильно взаємозалежні. Криза, що почалася у фінансовій сфері США, поступово охопила практично всю світову економіку. Від неї постраждали практично всі країни - і економічно розвинені і країни, що розвиваються. В результаті кризи зазнали серйозних втрат всі суб'єкти господарської діяльності в незалежності від їх величини і сегмента економіки, де вони працюють.

Важкі наслідки світової фінансово-економічної кризи змушують по новому подивитися на існуючі системи економічної безпеки, як макро, так і мікро рівня. Головний висновок, який можна зробити, полягає в тому, що існуючі в даний час системи економічної безпеки як держав, так і суб'єктів господарської діяльності, виявилися нездатними спрогнозувати виникнення кризи та її масштаби, розвиток і можливі наслідки. В таких умовах дуже складно забезпечувати економічну безпеку, як держави, так і суб'єктів господарської діяльності.

Враховуючи, що локальні економічні коливання чи кризи можуть повторюватися, а також те, що, почавшись в одній країні, вони можуть мати регіональні або навіть глобальні наслідки, необхідні нові підходи до побудови систем економічної безпеки. Для цього необхідно, в першу чергу, визначити і погодити функції всіх суб'єктів системи економічної безпеки. Це дозволить ефективно використовувати всі внутрішні і зовнішні ресурси системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, а також розробити механізм взаємодії і єдиний алгоритм дій всіх її суб'єктів з протидії існуючим і можливим небезпекам і загрозам у сфері економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблеми розробки теорії побудови та діяльності ефективних систем економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності присвятили свої праці багато вітчизняних і зарубіжних вчених, у тому числі О.С. Власюк, О.А. Кириченко, А.В.Козаченко, А.Н. Ляшенко, В. І. Франчук, В. І Ярочкін [1, 2, 3, 6, 7, 8, 10] та інші.

Мета статті полягає в узгодженні функцій суб'єктів системи економічної безпеки та механізм їх узгодження при підготовці та проведенні заходів з протидії загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній світовій економіці відбуваються складні процеси, пов'язані з її глобалізацією. Вони характеризуються високим рівнем невизначеності і чинять сильний як позитивний, так і негативний вплив на

національні економіки. У цьому плані економіка України не є винятком, а скоріше, навпаки, в силу своєї високої відкритості і залежності з одного боку, від імпорту енергоресурсів, сучасної техніки та технологій, а з іншого, від експорту металу, продукції хімічної продукції, сільськогосподарської продукції, а також машинобудування вона залежить від процесів, що відбуваються у світовій економіці. У свою чергу процеси, що відбуваються в українській економіці, впливають на діяльність національних товаровиробників, які її складають. Таким чином, на суб'єкти господарської діяльності в умовах глобалізації економіки здійснюється комплексний вплив різних зовнішніх факторів, у тому числі і несприятливих.

Сучасне зовнішнє середовище вітчизняних суб'єктів господарської діяльності характеризується, по-перше, високою динамікою і складністю процесів, які в ній відбуваються, а по-друге, їх крайньою невизначеністю. У таких умовах забезпечити сприятливі умови для функціонування вітчизняних суб'єктів господарської діяльності всередині країни і за кордоном можна тільки за умови, якщо будуть мати ефективні системи економічної безпеки, здатні ефективно протидіяти існуючим і можливим небезпекам і загрозам у економічній сфері.

Система економічної безпеки підприємства – сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємства, що мають спільні цілі, наділені відповідними функціями і правовими повноваженнями, що мають необхідну матеріально-технічну базу, підготовлений персонал, механізми управління і взаємодії, що володіють технологіями, формами і методами визначення, зниження рівня та протидії небезпекам і загрозам у сфері економіки [9].

Основними функціями системи економічної безпеки підприємства є:

Організаційно-управлінська.

Планування.

Технічної безпеки.

Технологічної безпеки.

Фінансової безпеки.

Інформаційно-аналітичної безпеки.

Захисту комерційної таємниці та інтелектуальної власності.

Роботи з органами влади та управління, МВС, СБУ.

Правова.

Забезпечення кількісно-якісних параметрів персоналу.

Безпека партнерів.

Мотивації споживачів.

Фізичного захисту.

Організаційно-управлінська функція забезпечує створення оптимальної структури суб'єкта господарської діяльності та організації його повсякденної діяльності.

Функція планування забезпечує ефективне стратегічне, оперативне і тактичне управління суб'єктом господарської діяльності та його системою економічної безпеки.

Функція технічної безпеки забезпечує такий кількісно-якісний рівень технічної оснащеності суб'єкта господарської діяльності, який дозволяє випускати конкурентоспроможну продукцію або надавати відповідної якості послуги.

Функція технологічної безпеки спрямована на впровадження сучасних енергозберігаючих технологій, що дозволяють випускати товари, які відповідають кращим світовим зразкам, що дозволяють оптимізувати виробничі витрати і в кінцевому підсумку оптимізувати їх такі важливі параметри як ціна-якість на рівні споживчого очікування.

Функція фінансової безпеки забезпечує оптимальне використання фінансових ресурсів суб'єкта господарської діяльності для його стабільної роботи та розвитку.

Інформаційно-аналітична функція спрямована на забезпечення керівників (власників) суб'єкта господарської діяльності об'єктивною і своєчасною інформацією про процеси, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі, також можливий їх розвиток у найближчій і віддаленій перспективі.

Функція захисту комерційної таємниці та інтелектуальної власності спрямована на створення умов (організаційних, правових, технічних), які виключають несанкціонований доступ до носіїв комерційної таємниці, які забезпечують захист інтелектуальної власності.

Функція роботи з органами влади та управління спрямована на створення механізмів взаємодії з місцевими органами влади, МВС, СБУ.

Правова функція спрямована на створення правового поля для функціонування системи економічної безпеки.

Функція забезпечення кількісно-якісних параметрів персоналу пов'язана з підбором, перевіркою та забезпеченням лояльності персоналу, необхідного для забезпечення стабільного функціонування суб'єкта господарської діяльності.

Функція безпеки партнерів спрямована на перевірку партнерів і створення умов для взаємовигідної співпраці з ними.

Функція мотивації споживачів спрямована на вивчення споживчих переваг.

Функція фізичного захисту спрямована на організацію захисту керівників (власників) суб'єкта господарської діяльності, персоналу, території, будівель, споруд, засобів виробництва, готової продукції та сировини і т.д.

Якщо проаналізувати функції всіх структурних підрозділів суб'єкта господарської діяльності, то можна побачити, що вони прямо або опосередковано пов'язані із забезпеченням економічної безпеки. Як приклад, можна розглянути функції технологічного відділу. До них відносяться розробка технологічного процесу, впровадження нових технологій, підтримка технологічної дисципліни. Нескладно зрозуміти, що всі ці функції прямо впливають на якість, а отже і на конкурентоспроможність продукції, що випускається. А це вже функція системи економічної безпеки - функція технологічної безпеки.

Система економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності тільки в тому випадку буде ефективно функціонувати, якщо вдасться шляхом відповідних механізмів взаємодії гармонізувати функції системи економічної безпеки і функції всіх структурних підрозділів та персоналу суб'єкта господарської діяльності.

Взаємодія в системі економічної безпеки - це узгоджені дії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів комплексної системи безпеки за завданнями, напрямками і часом заради досягнення конкретної мети щодо зниження рівня або протидії всім внутрішнім і зовнішнім небезпекам і загрозам для діяльності суб'єктів господарської діяльності [8].

Для цього спочатку необхідно виділити всі функції, які прямо або опосередковано пов'язані з діяльністю щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності. А потім проаналізувати всі функції структурних підрозділів і персоналу суб'єкта господарської діяльності та визначити ті з них, які в тій чи іншій мірі стосуються економічної безпеки.

На підставі даних проведеного дослідження доцільно розробити матрицю взаємодії функцій у системі економічної безпеки (табл. 1).

Слід мати на увазі, що рівень економічної безпеки є інтегральним показником реального стану суб'єкта господарської діяльності. Він залежить від результатів роботи всіх структурних підрозділів підприємства і, в першу чергу, ведучих. Особлива роль у забезпеченні економічної безпеки належить штатній службі безпеки, яка безпосередньо здійснює планування, підготовку і проведення заходів щодо зниження рівня та протидії небезпекам і загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта господарської діяльності.

Слід особливо відзначити, що коли мова йде про системний підхід до забезпечення економічної безпеки, особливе значення має правильне визначення всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи безпеки.

Матриця узгодження функцій суб'єктів системи економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності

Структурні підрозділи підприємства	Функції системи забезпечення економічної безпеки СГД												
	Організаційно управлінська	Планування	Технічна безпека	Технологічна безпека	Фінансова безпека	Інформаційно-аналітична	Захист комерційної таємниці та інтелектуальної власності	Робота з органами влади та управління, МВС, СБУ	Правова	Забезпечення кількісно-якісних параметрів	Безпека партнерів	Мотивація споживачів	Фізичний захист
Керівники (власники) підприємства	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Служба економічної безпеки	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Юридичний відділ		•				•	•		•		•		
Планово-економічний відділ		•			•	•	•			•			
Фінансовий відділ		•			•	•	•						
Технічний відділ		•	•	•		•	•						
Виробничий відділ		•	•	•		•	•			•			
Відділ маркетингу		•				•	•					•	
Відділ кадрів		•				•	•			•			
Відділ охорони праці та техніки безпеки	•	•	•			•	•						
Виробничі відділи	•	•	•	•	•		•						

Джерело: розробка автора.

Кожен структурний підрозділ має ефективно виконувати покладені на нього завдання, і тим самим забезпечувати економічну безпеку всього суб'єкта господарської діяльності. Разом з тим інтелектуальні, технічні та інші ресурси структурних підрозділів, в разі необхідності, можуть бути задіяні для вирішення спільних завдань в системі економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності.

Для цього необхідно побудувати ефективні механізми взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи безпеки.

Висновки. В умовах глобалізації світової економіки ефективне забезпечення економічної безпеки вітчизняних суб'єктів господарської діяльності можливе тільки за умови комплексного підходу до організації діяльності з протидії всім існуючим і можливим небезпекам і загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища. Для побудови та забезпечення діяльності системи економічної безпеки необхідно задіяти всі власні можливості підприємств, а також можливості зовнішніх організацій.

Система економічної безпеки тільки в тому випадку буде ефективно працювати, якщо вдасться шляхом відповідних механізмів організувати тісну взаємодію всіх її суб'єктів, інтегрувати в єдиний алгоритм всю їхню діяльність з протидії небезпекам і загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища. Для цього необхідно визначити і погодити функції внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки. Це дозволить узгодити інтереси і скоординувати діяльність всіх елементів системи економічної безпеки підприємства із зовнішніми зацікавленими організаціями в тому числі органами державної влади та управління, правоохоронними органами, партнерами по бізнесу та суб'єктами громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах глобальної фінансової кризи (теоретико-методологічний аспект) : монографія / [В. І. Франчук, О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев, С. А. Єрохін, О. І. Захаров, П. Я. Пригунов та ін.]. – К. : ІМБ Університету «КРОК», 2010. – 412 с.
2. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. – К.: Либра. – 2003. – 280 с. – Библиогр.: С. 268-279.
3. Кириченко О.А., Лаптев С.М., Пригунов П.Я., Захаров О.І. Управління-фінансово-економічною безпекою. Навчальний посібник. – К.: ТОВ : “Дорадо - Друк”, 2010. – 479с.
4. Механізм взаємодії служби безпеки із суб'єктами системи економічної безпеки підприємства / Захаров О.І. // Зовнішня торгівля. Економічна безпека. ТОВ «Дорадо – Друк» С 63-68. № 4 2010
5. Планування діяльності системи економічної безпеки підприємства /Захаров О.І.// Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна: збірник наукових праць / головний редактор Р.І. Тринько. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – Вип. 1. – 300 с.
6. Система економічної безпеки : держава, регіон, підприємство : монографія. В 3 т. – Т 1 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний та ін.; за заг. ред. Г. В. Козаченко. – Луганськ : Елтон, 2010. – 282 с.
7. Система економічної безпеки держави: [монографія] / О.С. Власюк, О.В. Собкевич. – Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки. – К.: Стило, 2010. – 685 с.
8. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности. Монографія./ Захаров О.І., Пригунов П.Я., Гнилицкая Л.В.// К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2011. – 290 с.
9. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств /Захаров О.І.// Вчені записки університету «КРОК», – 2012.- № 31. – С. 80- 88.
10. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы / В. И. Ярочкин. – М. : Ось-89, 2003. – 352 с.

Zakharov O.I., PhD in Economics, professor. Matching of functions for subjects of system of economic security provision. Integrated provision of economic security system depends on effective use of the potential of internal and external subjects of economic security system. However, till nowadays it is unresolved problem of effective use of own resources of economic entities, including intellectual, technical, technological and other potential of their business units in the economic security system. It isn't developed effective mechanisms for cooperation and coordination of interests of various subjects of economic security system. This is due to the fact that in the existing economic security systems of business entities it is not defined functions of structural subdivisions, as well as managers and professionals in the system of economic security. As a result, coordination mechanisms of these functions are not developed and objectively it reduces the efficiency of the integrated provision of economic security.

Keywords: enterprise, economic security system, subjects of the economic security system, functions, globalization of the economy, threat, matrix, economic security.